

DE RIJKDOM VAN VERSCHILLEN: EEN THEORETISCH KADER VOOR INCLUSIEF ONDERWIJS

Bert van Oers

Afdeling Theoretische en
Onderwijspedagogiek

IS VERDER KIJKEN

DE NOODZAAK VAN VERSCHIL

- Verschillen zijn noodzakelijk voor verandering en ontwikkeling
- Te veel verschillen zijn in de praktijk lastig
 - Bekende strategieën: negeren of uitsluiten
- Theoretisch kader voor omgang met verschillen in OGO (“Niets is zo praktisch als een goede theorie” – Kurt Lewin).

EEN THEORETISCH KADER VOOR OMGANG MET VERSCHILLEN OP SCHOOL

Een Vygotskiaanse visie op ontwikkeling: ontwikkelingslagen en verschillen

Ontwikkelingslaag	Verschillen
<i>Fylogenese</i>	Verschillen op het vlak van biologische kenmerken
<i>Sociogenese</i>	Verschillen op het vlak van culturele ontwikkeling (diversiteit op groepsniveau)
<i>Ontogenese</i>	Verschillen op het vlak van individuele ontwikkeling
<i>Aktualgenese</i>	Verschillen op het vlak van handelen en spreken

LAGEN VAN ONTWIKKELING

- Vygotskij:
 - Hierarchisch: Elke ontwikkelingslaag is ingebed in mogelijkheden die bovengelegen laag biedt:
 - Actueel handelen en spreken ingebed in ontwikkelingsmogelijkheden op vlak van persoonlijke ontwikkeling
 - Persoonlijke ontwikkeling is ingebed in mogelijkheden die cultuur en biologische constitutie biedt
 - Elke ontwikkelingslaag kent haar eigen regels

VERSCHILLEN OP HET VLAK VAN BIOLOGISCHE KENMERKEN EN CULTUUR

- Huidskleur, geslacht, snelheid van prikkelverwerking, genetische kenmerken - OMGANG: *niet of lastig te veranderen* → *respectvolle acceptatie of verandering door behandeling*
- Culturele verschillen mbt waarden en normen, religie, idee over autoriteit, visies op kind-zijn, leren, spel etc. – OMGANG: *in principe veranderbaar op langere termijn* → *respectvolle verandering van door onderwijs en opvoeding*
- Verschil thuistaal en schooltaal: NT2 → *visie op NT2 ontwikkelen*
- Verschillen binnen culturen: generatieverschillen → *onderwijsvisie*

VERSCHILLEN OP VLAK VAN PERSOONLIJKE ONTWIKKELING

- *INDIVIDUELE biologisch-genetische* kenmerken (bijv. rond zintuigontwikkeling, hersenontwikkeling, lichaamsbouw, motoriek e.d.) in combinatie met *persoonlijheidskenmerken* (zoals door omgang ontwikkelde ontwikkelde motievenstructuur), *cognitieve kenmerken* (bijv. intelligentie, impulscontrole e.d.), *identiteitsontwikkeling* (verhaal van persoon over zichzelf/zelfbeeld)
- Omgang met dit soort verschillen:
 - soms *acceptatie*
 - soms *compensatie* door nieuwe instrumenten (bijv cochleair implantaat, e.d.)
 - soms *aanpassing* van zelfbeeld of leercontext (geschikte rollen in praktijken voor verschillende leerlingen) – didactische differentiatie

VERSCHILLEN OP VLAK VAN HANDELEN EN SPREKEN

- Verschillen van visie uitgedrukt in afwijkende handelingen of uitspraken
- Manieren van omgang met deze verschillen:
 - SOMS: niet veranderen, maar waarderen en benutten als verschillen (zie: Funds of knowledge)
 - Leren communiceren, zodat leerling zelf aandeel krijgt in het hanteerbaar maken van verschillen:
 - Belangstelling in de ander (wat bedoel je precies?)
 - De ander helpen met formuleren
 - Zelf eerlijk en precies formuleren
 - Consensus formuleren

Vgl. onderzoek naar ontwikkeling van mondelinge taalvaardigheid bij kleuters,
Chiel van der Veen (VU)

GOED ONDERWIJS BENUT VERSCHILLEN ÉN CREËERT VERSCHILLEN

- OGO is per definitie inclusief onderwijs: elke leerling is speciaal
- Genuanceerd omgaan met verschillen op onderscheiden ontwikkelingsvlakken (op juiste momenten accepteren, compenseren, aanpassen)
- Passend onderwijs schiet te kort als het alleen richt op compensatie of reparatie van individuele kenmerken om schoolse leerdoelen te bereiken
- **Alle onderwijs moet passend zijn**, dat wil zeggen verschillen benutten, maar ook **vormend**, dwz. verschillen opwekken, door nieuwe handelingsmogelijkheden uit te lokken die te maken hebben **VORMING** van goed burgerschap (berustend op visie van opvoeders).

DANK VOOR DE AANDACHT

VRAGEN ! ?

bert.van.oers@vu.nl
www.bertvanoers.nl